

Granskning av arbetet mot välfärdsbedrägerier

Rapport

Region Jönköpings Län

KPMG AB

2023-11-21

Antal sidor 26

Region Jönköpings Län
Granskning av arbete mot välfärdsbedrägerier

2023-11-21

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	7
2.1	Syfte	7
2.2	Avgränsning	8
2.3	Revisionskriterier	8
2.4	Ansvarig styrelse/nämnd/fullmäktigeberedning	9
2.5	Metod	9
3	Resultat av granskningen	10
3.1	Begreppsdefinition "välfärdsbedrägerier"	10
3.2	Ansvar och organisation	10
3.3	Riskanalys och internkontrollplan	11
3.4	Övergripande styrande dokument	14
3.5	Rutiner, kontrollaktiviteter och förebyggande aktiviteter	16
3.6	Rutiner vid misstankar om välfärdsbedrägerier	23
3.7	Utbildning	24
4	Slutsats och rekommendationer	25

1 Sammanfattning

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att granska rutinerna kring regionens arbete mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om ansvariga nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier. Granskningen har inriktats på processerna kring vårdersättningar avseende vårdval primärvård och specialiserad ögonvård, samt processen för kontroll och uppföljning av leverantörer till Region Jönköpings län.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att regionstyrelsen och nämnden för folkhälsa och sjukvård endast delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier. Bedömningen baseras i all väsentlighet på att det saknas ett aktivt förhållningssätt mot att förebygga risken för välfärdsbedrägerier. Risken för välfärdsbedrägerier har inte heller beaktats i övergripande styrande dokument eller i operativa rutiner.

Avseende processen för kontroll och uppföljning av leverantörer till Region Jönköpings län bedömer vi att det finns kontrollaktiviteter som ska genomföras inför och under pågående avtal vid utbetalningar och uppföljning av privata leverantörer. Flera av kontrollerna ska emellertid genomföras "vid indikation" på oegentlighet. Vår bedömning är att formulering är för vag och riskerar innebära att misstänkta oegentligheter inte förebyggs och upptäcks i tillräcklig omfattning.

Vidare bedömer vi att regionstyrelsen inte fullt ut säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad, då systematiska, regelbundna kontroller av avtalsefterlevnad inte genomförs.

Avseende processer inom vårdval bedömer vi att nämnden för folkhälsa och sjukvård säkerställt att kontrollaktiviteter genomförs inför avtal med privata vårdgivare. Det finns även kontroller inför utbetalning för att bland annat följa upp bland annat inrapporterade ACG-nivåer, samt årliga uppföljningar av vårdcentralerna och leverantörer inom specialiserad ögonsjukvård. Det finns dock inte ett aktivt förhållningssätt kring att utforma kontroller med syfte att motverka risk för välfärdsbedrägerier.

Slutligen bedömer vi att ansvariga nämnder inte säkerställt ett ändamålsenligt system för hur de ska hantera misstankar om välfärdsbedrägerier som uppstår. Likaledes konstaterar vi att utbildning inom välfärdsbedrägerier inte heller genomförts.

Revisionsfråga	Bedömning: delvis	Rekommendationer
Har nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier, har genomförts?	<p><i>Bedömning avseende regionstyrelsen och nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p> <p>Tidigare genomförda kontrollmoment har inte uttalat rört välfärdsbedrägerier, men flera av kontrollpunkterna syftar till att förebygga oegentligheter och felaktiga utbetalningar.</p> <p>För att ytterligare stärka riskmedvetenheten avseende välfärdsbedrägerier bör internkontrollarbetet utvidgas till att även innefatta risker för välfärdsbedrägerier samt kontroller som svarar mot riskerna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Säkerställa att analyser av risken för välfärdsbedrägerier återkommande genomförs och att dessa ligger till grund för utformande av relevanta kontrollaktiviteter
Revisionsfråga	Bedömning: nej	Rekommendationer
Har risken för välfärdsbedrägerier beaktats i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av ersättningar och utbetalningar?	<p>Dokumenterna innehåller inget som explicit rör välfärdsbedrägerier. För att uppmärksamma problematiken behöver styrande dokument kompletteras i det avseendet.</p> <p>Regionfullmäktige har heller inte antagit något program för uppföljning av privata utförare, vilket krävs enligt lag.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bereda förslag till nuvarande regionfullmäktige för att anta program för uppföljning av privata utförare - Säkerställa att övergripande styrdokument tydliggör regionens förhållningssätt till risker för välfärdsbedrägerier
Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
Har nämnderna säkerställt att förebyggande kontrollaktiviteter identifieras och utförs innan avtal ingås?	<p><i>Bedömning avseende regionstyrelsen:</i></p> <p>Kontroller utförs systematiskt genom den checklista som inköpare och upphandlare genomför avtalsprocesser utifrån. Granskning av obligatoriska uteslutningsgrunder bidrar till att minska risken för att betala ut ersättning på felaktiga grunder. Kontrollerna kan dock tydligare kan utgå från risken för välfärdsbedrägerier.</p> <p><i>Bedömning avseende nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p> <p>Kontrollaktiviteter genomförs innan avtal med leverantörer inom vårdval ingås. Genom förfrågningsunderlagen för vårdvalen finns processer som omfattar ändamålsenliga kontrollmoment inför avtal med privata leverantörer.</p>	

2023-11-21

Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
<p>Har nämnderna säkerställt att kontrollaktiviteter identifieras och utförs inför utbetalning för att säkerställa korrekta ersättningar?</p>	<p><i>Bedömning avseende regionstyrelsen:</i></p> <p>Det finns rutiner som anger att kontroll ska utföras "vid indikation" på oegentligheter. Som kontrollmoment för att motverka felaktiga utbetalningar är formuleringen är för vag. Det finns behov av att överväga en mer systematisk kontrollmetod. Ställningstagande till vilka kontroller som regelbundet ska genomföras bör baseras på en analys av risk för oegentligheter och bedrägerier.</p> <p><i>Bedömning avseende nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p> <p>Nämnden har delvis säkerställt att det genomförs tillräckliga kontrollaktiviteter för att säkerställa korrekta ersättningar.</p> <p>Dialog med och god kännedom om leverantörer ses som förebyggande mot oegentligheter. Det i sig är inte tillräckligt som kontroll utan kan ses som komplement till ett systematiskt och dokumenterat arbete med intern kontroll. Flertalet kontrollaktiviteter görs inför avtal och inför utbetalning. Men nämnden bör se över ändamålsenligheten utifrån perspektivet att minska risken för välfärdsbedrägerier. En checklista finns med parametrar som ska följas upp. Kontrollerna uppfattas inte vara framtagna utifrån en beaktan av risk för välfärdsbedrägerier.</p>	<p><i>Gäller nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p> <p>- Säkerställa att tydliga kontrollmoment avseende välfärdsbedrägerier dokumenteras och formaliseras</p>
Revisionsfråga	Bedömning: Delvis	Rekommendationer
<p>Har nämnderna säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad?</p>	<p><i>Bedömning avseende regionstyrelsen:</i></p> <p>Kontroller av skatter och avgifter sker månadsvis, men i övrigt sker inte systematiska, regelbundna kontroller av avtalsefterlevnaden. Införandet av en resurs som har till uppgift att kontrollera inköp på verksamhetsnivå innebär att åtgärd vidtagits i syfte att stärka kontrollen av att inköp som genomförs av verksamheterna görs inom ramen för gällande avtal.</p>	<p><i>Gäller regionstyrelsen:</i></p> <p>- Tillse att rutiner upprättas för att kontrollera avtalsefterlevnad utifrån risk för oegentligheter, samt att tillse att avtalsuppföljning sker enligt rutiner</p> <p><i>Gäller nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p>

2023-11-21

	<p><i>Bedömning avseende nämnd för folkhälsa och sjukvård:</i></p> <p>Nämnden har delvis säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad.</p> <p>I regelböckerna beskrivs former för uppföljning av utförarna inom vårdvalen samt av avtalsefterlevnaden. Det finns en checklista som redovisar parametrar som ska följas. Kontrollerna uppfattas inte vara framtagna och utformade utifrån en beaktan av risk för välfärdsbedrägerier.</p>	<p>- Säkerställa att tydliga kontrollmoment avseende välfärdsbedrägerier dokumenteras och formaliseras</p>
Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
<p>Har regionen ett ändamålsenligt system för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier och finns etablerad samverkan med andra myndigheter?</p>	<p>Det finns vissa rutiner för hantering och uppföljning av avvikelser inom vårdvalsverksamheten men dokumentation av åtgärder och insatser därutöver saknas.</p>	<p>- Skapa processer för hantering av misstänkta välfärdsbedrägerier</p>
Revisionsfråga	Bedömning: Nej	Rekommendationer
<p>Har utbildning avseende förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier tillhandahållits medarbetare och chefer?</p>	<p>Det finns behov av att stärka medvetenheten om risker för välfärdsbedrägerier genom kompetenshöjande insatser.</p>	<p>- Tillse utbildning avseende problematik kopplat till välfärdsbedrägerier</p>

2 Bakgrund

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att granska regionens arbete mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Välfärdsbedrägerier, eller välfärdsbrottslighet, definieras av SKR som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning.

I betänkandet – Kontroll för ökad tilltro (SOU 2020:35)¹ konstateras att förutsättningarna för ett mer sofistikerat och medvetet missbruk av välfärdssystemen har förbättrats under de senaste två decennierna. Faktorer som framhålls vara bidragande till detta är digitaliseringen av välfärden, ökad rörlighet av arbetskraft samt ett ökat inslag av privata utförare i välfärdssystemen.

I Region Jönköpings län utgjorde köp av verksamhet från privata utförare 19,5% av de totala kostnaderna 2022, enligt SCB. Regioners verksamheter innefattar flera attraktiva områden för välfärdsbedrägerier och ansvariga nämnder behöver därför tillse att det finns ett ändamålsenligt internkontrollsystem inom operativa verksamheter som motverkar felaktiga utbetalningar. Risker som kan föreligga i en region är oklara riktlinjer och kontrollrutiner för bedömning av företagets/organisationens/den enskildes kvalificering samt för beviljande av ersättning och utbetalning, samt i att följa upp avtal. Det är av stor vikt att regionen har system för att både förebygga, upptäcka och hantera misstankar om bedrägerier mot välfärdssystemen.

Revisionen har i sin riskanalys identifierat välfärdbedrägerier som ett område där fördjupad granskning ska genomföras under 2023. Den fördjupade granskningen syftar till att bedöma om ansvariga nämnder har ett ändamålsenligt system för styrning och intern kontroll.

2.1 Syfte

Syftet med granskningen har varit att bedöma om ansvariga nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier. Granskningen har inriktats på processerna kring vårdersättningar relaterade till vårdval primärvård och vårdval specialiserad ögonsjukvård samt processen för kontroll och uppföljning av leverantörer till Region Jönköpings län.

Granskningen har avsett att besvara följande revisionsfrågor:

- Har nämnderna säkerställt att en riskanalys med inriktning på välfärdsbedrägerier, har genomförts?

---

¹ Betänkande: Kontroll för ökad tilltro avseende utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen, Statens offentliga utredningar (SOU 2020:35)

2023-11-21

- Har risken för välfärdsbedrägerier beaktats i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av ersättningar och utbetalningar?
- Har nämnderna säkerställt att förebyggande kontrollaktiviteter identifieras och utförs innan avtal ingås?
- Har nämnderna säkerställt att kontrollaktiviteter identifieras och utförs inför utbetalning för att säkerställa korrekta ersättningar?
- Har nämnderna säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad?
- Har regionen ett ändamålsenligt system för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier och finns etablerad samverkan med andra myndigheter?
- Har utbildning avseende förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier tillhandahållits medarbetare och chefer?

2.2 Avgränsning

Granskningen har omfattat intern kontroll rörande processerna kring vårdersättningar relaterade till vårdval primärvård och specialiserad ögonvård. Granskningen har även omfattat processen för intern kontroll och uppföljning av leverantörer som utför verksamhet åt Region Jönköpings län.

2.3 Revisionskriterier

Granskningen har utgått från nedanstående revisionskriterier:

- Kommunallagen, 6 kap. 6 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- Kommunallagen, 5 kap. 3 § samt 10 kap. 8 § Fullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses. När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare, ska kommunen eller regionen kontrollera och följa upp verksamheten.

- Den nationella handlingsplanen mot korruption² ska utgöra ett stöd till den offentliga förvaltningen och bidra till att arbetet att förebygga och upptäcka korruption. Den lägger fram fem strategier för att ha ett strukturerat arbetet mot korruption: (i) förbättrad kontrollmiljö och tydligare ansvarsförhållanden, (ii) riskanalyser som bidrar till att skapa riskmedvetna organisationer, (iii) kunskap och etiska förhållningssätt, (iv) rutiner för hantering av misstankar om korruption samt (v) samverkan och lärande av andras erfarenheter.

2.4 Ansvarig styrelse/nämnd/fullmäktigeberedning

Granskningen har omfattat regionstyrelsen samt nämnden för folkhälsa och sjukvård.

2.5 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer/avstämningar med följande funktioner:

Regionstyrelsens presidium

Presidium för nämnden för folkhälsa och sjukvård

Ekonomidirektör

Verksamhetschef område inköp och materialförsörjning

Verksamhetscontroller internkontroll

Sektionschef för primärvård och rehabilitering

Controller vårdval specialiserad ögonsjukvård

Controller vårdval primärvård

Medicinskt sakkunnig vårdval

Kontaktperson specialiserad ögonsjukvård

Samtliga intervjuade har getts möjlighet att faktakontrollera rapporten.

---

² Regeringskansliet, ett utvecklat arbete mot korruption i den offentliga förvaltningen – Handlingsplan mot korruption 2021–2023

3 Resultat av granskningen

3.1 Begreppsdefinition ”välfärdsbedrägerier”

Välfärdsbedrägerier, definieras i denna rapport som när en extern aktör – företag eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommunala medel för egen vinning. Det vill säga att utbetalningar från välfärdssystemen sker på felaktiga grunder och hamnar i fel händer. För att bedöma om organisationen har en ändamålsenlig styrning och tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier ser vi det relevant att granska vilka kontroller och rutiner organisationen har för att förebygga, upptäcka och hantera att någon utnyttjar kommunala medel för egen vinning och att de kommunala medlen därmed inte går till avsett ändamål.

Välfärdsbedrägerier är att betrakta som en typ av oegentligheter eller korruption, det vill säga ingår i definitionen ”Att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel för egen eller annans vinning”. Välfärdsbedrägerier kan handla om att det finns en felaktig grund för den ersättning som organisationen betalar ut, eller att leveransen av en tjänst är bristfällig. Utifrån detta har vi i granskningen valt att inte enbart granska huruvida regionen arbetar med begreppet välfärdsbedrägerier, utan även granskat huruvida regionen motverkar risken för korruption och oegentligheter, samt hur de minskar risken för utbetalningar till leverantörer på felaktiga grunder och risken för att leveransen är bristfällig.

3.2 Ansvar och organisation

Region Jönköpings läns centrala politiska styrdokument är Budget med verksamhetsplan³ som antagits av regionfullmäktige. I dokumentet beskrivs organisationens 13 grundläggande värderingar där ”förebyggande åtgärder” och ”samverkan” är två. ”Förebyggande åtgärder” syftar till att förebygga fel och risker i processer, varor och tjänster medan ”samverkan” avser att ta tillvara kompetenser och erfarenheter internt och i samverkan med andra aktörer.

Enligt regionstyrelsens reglemente⁴ har regionstyrelsen helhetsansvaret för verksamheter, ekonomi och utveckling inom Region Jönköpings län. Regionstyrelsen ska tillse att den interna kontrollen är tillräcklig och att det finns system för intern kontroll. Det ankommer regionstyrelsen att lämna förslag på program med mål och riktlinjer för verksamhet som utförs av privata utförare till regionfullmäktige. Likaledes ansvarar styrelsen för att tillse att privata utförare kontrolleras och följs upp enligt lag, avtal och det program som beslutas av regionfullmäktige.

Av regionens policy för upphandling⁵ framgår att verksamhetsstöd och service, en verksamhet inom regionledningskontoret, ansvarar för upphandlingar och inköp inom

---

³ Budget med verksamhetsplan 2023 och flerårsplan 2024–2025

⁴ RJL 2021/571

⁵ RJL 2016/2881, daterad 2017-06-20

2023-11-21

hela organisationen. Arbetet utförs av område inköp och materialförsörjning som är uppdelat i elva upphandlande kategorier baserat på tjänst- och verksamhetslag. Enligt upphandlingspolicyn är regionstyrelsen ansvarig för uppföljning av all upphandlingsverksamhet.

För nämnden för folkhälsa och sjukvård anges i reglementet⁶ att nämnden ska utöva ledning av regionens hälso- och sjukvård i enlighet med 10 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), samt att tillse att verksamheten bedrivs enligt mål och riktlinjer som beslutats av regionfullmäktige. Nämnden ska därtill tillse tillräcklig intern kontroll av verksamheten. Avseende privata utförare ankommer det nämnden att utarbeta förslag till regelbok för vårdval samt följa upp och utvärdera verksamhet som bedrivs av privata utförare och i egen regi inom vårdvalen.

Organisering avseende vårdval

Lagen om valfrihetssystem, LOV (2008:962), är det regelverk som definierar regler för valfrihetssystemet för hälsovårds- och socialtjänster. Inom hälso- och sjukvårdsverksamheten i Region Jönköpings län finns två vårdval, specialiserad ögonsjukvård och primärvård.

För specialiserad ögonsjukvård har Region Jönköpings län sju ögonmottagningar. Fyra drivs av privata vårdgivare enligt avtal med regionen. Avtalsmodellen innebär att Region Jönköpings län har avsatt en samlad budget för vårdvalsverksamheten inom ögonsjukvården, och att ersättningarna till leverantörerna är prestationsbaserad.

Inom primärvård drivs 28 av länets 40 vårdcentraler i egen regi. Övriga 12 drivs av privata vårdgivare genom avtal med Region Jönköpings län.

Vårdvalsverksamheten hanteras och följs upp inom sektionen primärvård och rehabilitering.

3.3 Riskanalys och internkontrollplan

2023 är första året som nämnderna upprättar nämndspecifika internkontrollplaner, tidigare fanns en regiongemensam internkontrollplan som antogs av samtliga nämnder. Då arbetet inför 2024 års internkontrollplaner påbörjades i maj månad 2023 utgick en instruktion⁷ från kansliavdelningen där risk för oegentligheter och mutor pekades ut som en riskkategori att beakta i riskanalysarbetet. Kontrollplanerna för år 2024 ska beslutas av nämnderna i januari 2024.

Risker som lyfts i samband med intern kontroll uppges utgå från regionens styrmodell med balanserade styrkort (BSC). Fokus ligger inte på företeelsen välfärdsbedrägerier, risker som pekas ut är bland annat oegentligheter utifrån perspektivet mutor och jäv.

---

⁶ RJL 2021/576

⁷ Följebrev för intern kontroll – riskanalys inför 2024, daterat 2023-05-24

2023-11-21

En uppfattning som nämns i intervjuer är att riskmedvetenhet kopplat till externa leverantörer sannolikt hade ökat om begreppet "välfärdsbedrägerier" hade använts.

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av tre tidigare kontrollmoment med bäring på granskningens tema:

- Kontroll av ersättningssystemet inom primärvården från år 2021.
- Kontroll av avtalstrohet från år 2021.
- Kontroll av direktupphandling från år 2022

Vi redogör mer detaljerat för kontrollmomentet för primärvården och avtalstrohet längre fram i rapporten, men konstaterar att samtliga kontrollmoment identifierar ett antal risker och åtgärder kopplade till kontrollområdena.

Avseende den riskanalys som nämnd för folkhälsa och sjukvård genomförde inför 2023 års internkontroll identifierades uppföljning av vårdvalet som en risk. Risken infogades inte i internkontrollplanen med anledning av det genomförda kontrollmomentet från 2021. Vi delges att risker gällande köpt vård identifierats i samband med riskanalyser inför 2024 års internkontroll. Bland annat har en risk identifierats som rör oegentligheter inom verksamheter som Region Jönköpings län ger bidrag till eller köper vård från. Kontrollmoment till 2024 års internkontrollplan hade inte beslutats vid tid för granskning.

3.3.1 Intern kontroll avseende vårdval primärvård från år 2021

2021 års regionövergripande internkontrollplan innehöll ett kontrollmoment med bäring på granskningens tema: Ersättningssystemet inom vårdval primärvård. Vi har tagit del av en redovisningsrapport⁸. Av rapportens sammanfattade bedömning framgår att former för uppföljning är tydliga, att hanteringen av utbetalningar är transparent och att flera personer och funktioner är inblandade i processer och kontroller av utbetalningar. Rapporten redogjorde därtill för ett antal föreslagna åtgärder som verksamhetscontroller för intern kontroll tagit fram i samarbete med vårdvalsverksamheten. Bland annat föreslogs att befintliga kontroller avseende ACG-ersättningar⁹ borde utökas med systematiska stickprovskontroller för att granska diagnosregistrering. Därutöver föreslogs att kontroller inför utbetalningar och uppföljningar borde ske strukturerat för att säkerställa att utförarna levererar enligt gällande avtal och regelbok.

---

⁸ Rapport: Kontrollmoment 6 – Ersättningssystemet inom primärvården, daterad 2021-11-18

⁹ ACG står för engelskans Adjusted Clinical Groups och är ett sätt att gruppera patienter utifrån förväntad vårdtyngd baserat på sjukdomar, ålder och kön. ACG ger vårdgivaren möjlighet att förutse vårdbehov och kostnader. Måttet bygger på de diagnoser som registrerats under en 18-månadersperiod.

2023-11-21

I den uppföljning av kontrollmomentet¹⁰ som genomfördes under hösten 2023 redovisas att verksamheten vidtagit ett antal åtgärder för att stärka kontrollen av ersättningar till leverantörer inom vårdval primärvård. Bland annat uppges att kontroller inför månatliga ersättningsutbetalningar numera signeras och dateras av ansvarig kontrollant, något som inte gjordes tidigare.

Efter att kontrollmomentet avseende vårdval genomfördes 2021 uppges att vårdvalsverksamheten inte varit involverad i ytterligare arbete med riskanalyser eller andra moment avseende intern kontroll. Uppföljning av vårdval pekades ut som risk vid riskanalysen inför framtagandet av 2023 års internkontrollplan, men valdes bort med hänvisning till 2021 års kontroll.

Risker som har identifierats inför 2024 är bland annat att risk för oegentligheter inom verksamheter där Region Jönköpings län köper vård samt förskrivningsmönster, till exempel överförskrivning. Kontrollmoment för 2024, utifrån de identifierade riskerna, hade inte beslutats vid tid för granskning.

3.3.2 Intern kontroll avseende avtalstrohet från år 2021

2021 års internkontrollplan innehöll ett moment för kontroll av avtalstrohet, det vill säga granskning av följsamheten till ingångna avtal. Vi har tagit del av kontrollrapporten vars slutsats är att regionen ”i nuläget inte fullt ut har en ändamålsenlig uppföljning av avtalstrohet”. Slutsatsen grundas bland annat på att den interna kontrollen behöver stärkas med en mer kontinuerlig, aktiv avtalsuppföljning inom verksamheterna.

Även detta kontrollmoment följdes upp under hösten 2023. Det framgår av rapporten att ett antal åtgärder vidtagits för att förbättra kontrollen. Bland annat har Område inköp tagit fram en modell för ekonomisk avtalsuppföljning för att stärka uppföljningen även på verksamhetsnivå.

3.3.3 Intern kontroll avseende direktupphandlingar

2022 års internkontrollplan innehöll ett moment för kontroll av Område inköp och materialförsörjnings arbete med direktupphandlingar i förhållande till gällande lagstiftning och interna riktlinjer.

Enligt kontrollrapporten¹¹ finns riktlinjer för direktupphandling och dokumentationsplikt, samt för arbetsätt kopplat till dessa två områden. Enligt rapporten skapar det goda förutsättningar för god intern kontroll.

Rapporten ansåg samtidigt att det inte sker någon systematisk uppföljning/kontroll inom område inköp och materialförsörjning avseende att identifiera eventuellt otillåtna direktupphandlingar. Som följd av det föreslogs, i kontrollrapporten, att införa en mer

---

¹⁰ Daterad 2023-10-16

¹¹ Rapport kontrollmoment 3 – direktupphandling, daterad 2022-05-16

2023-11-21

aktiv och systematisk uppföljning av gjorda inköp för att därigenom identifiera otillåtna direktupphandlingar.

Föreslagna åtgärder för detta kontrollmoment hade ännu inte följts vid tidpunkten för denna granskning.

Enligt intervjuade görs uppföljning av avtalstrohet månadsvis sedan flera år tillbaka. Som följd av internkontrollmomentet har uppföljningen utökats till att omfatta fler kontoklasser än tidigare.

3.3.4 Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen och nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis säkerställt en riskanalys med inriktning mot välfärdsbedrägerier.

De tidigare genomförda kontrollmomenten som genomförts har enligt vår uppfattning inte uttalat rört välfärdsbedrägerier, men flera av kontrollpunkterna syftar till att förebygga oegentligheter och felaktiga utbetalningar.

Vi anser att den förändring som genomförts, att riskanalyser ska genomföras per nämnd, bidrar till en stärkt och mer ändamålsenlig internkontroll då processer inom en regions samlade uppdragsområde kan variera stort. I det avseendet bedömer vi att den instruktion om att särskilt beakta risk för oegentligheter, som bilagts årets arbete med riskanalyser, bidrar till att sätta ljus på frågan. För att ytterligare stärka riskmedvetenheten avseende välfärdsbedrägerier bedömer vi att internkontrollarbetet bör utvidgas till att även innefatta risker för välfärdsbedrägerier samt kontroller som svarar mot riskerna.

3.4 Övergripande styrande dokument

3.4.1 Regionfullmäktiges program för uppföljning av privata utförare

Kommunallagen anger att fullmäktige i alla regioner ska anta ett program i syfte att förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare samt öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet. Ett nytt program ska antas varje mandatperiod. Vi har tagit del av programmet som gäller 2017–2018¹² eftersom fullmäktige i Region Jönköpings län inte uppges ha antagit något nyare.

Programmet konstaterar att regionstyrelsens uppsiktsplikt och nämndernas ansvar för att verksamheter bedrivs enligt mål och riktlinjer och att intern kontroll är tillräcklig, även gäller verksamhet som utförs av privata utförare. Vidare framgår att uppföljning av privata utförare ska genomföras i enlighet med det som anges i förfrågningsunderlag

---

¹² R.JL 2016/3926, daterat 2016-12-02

2023-11-21

eller uppdragsspecifikation. Uppföljningen ska ske i delårsrapport och årsredovisning samt på eventuellt andra sätt som nämnden anser lämpligt.

Programmet tar även upp att allmänheten ska ha rätt till skälig insyn i leverantörers verksamhet, vilket ska skrivas in i avtal med leverantörer.

3.4.2 Policy för upphandling av varor och tjänster

Av regionens policy för upphandling av varor och tjänster¹³ framgår att ett av målen med policyn är att bidra till att skapa avtalstrohet. Policyn anger vidare att regionens upphandlingsstrategi bland annat ska baseras på en rättssäker offentlig upphandling.

Utöver detta innehåller dokumentet inget som berör granskningens tema.

3.4.3 Riktlinje gåvor, förmåner och mutor

I regionens riktlinje för gåvor, förmåner och mutor¹⁴ anges att en förmån som är otillbörlig är att betrakta som en muta. Det framgår att det inte finns någon exakt definition av begreppet "otillbörlig" varvid det personliga ansvaret framhålls. Av riktlinjen anges vidare att särskilt utsatta för mutförsök är personer som arbetar med upphandling, övervakning och kontroll, vårdpersonal och förtroendevalda. Riktlinjen omfattar inte några andra typer av korruption eller oegentligheter, utöver mutor.

3.4.4 Verksamhetsplan nämnden för folkhälsa och sjukvård

I nämnden för folkhälsa och sjukvårds verksamhetsplan för 2023 framhålls att lättillgänglig och rättvisande information om prestationer och resultat är grundläggande för att kunna ställa kostnaderna i relation till utförda prestationer och uppnådda resultat.

I nämndens verksamhetsplan för 2023 finns ett uppdrag med bäring på kostnadskontroll inom vårdvalsverksamheten:

- Under 2023 ska en fördjupad utvärdering av vårdval ögon göras avseende volym och ersättning. Vid tiden för granskning hade utvärderingen, vilken genomförs i form av journalgranskningar av en extern konsult, precis påbörjats.

Villkoren för respektive vårdval fastställs av regionfullmäktige som del i det årliga budgetbeslutet. De ingår sedan i förfrågningsunderlaget för ögonsjukvård respektive primärvård, som är de regelverk som utförare har att förhålla sig till. Vi redovisar detta mer i rapportavsnitt 3.4.2 *Rutiner, kontrollaktiviteter och förebyggande aktiviteter*.

---

¹³ Daterad 2017-06-20

¹⁴ Giltig från 2020-09-08

3.4.5 Bedömning

Vi bedömer att risken för välfärdsbedrägerier inte beaktats i de övergripande styrande dokument som vi tagit del av.

Dokumentet pekar ut ansvar för uppföljning och uppsikt av privata leverantörer, men innehåller inget inslag som explicit rör välfärdsbedrägerier. För att uppmärksamma problematiken avseende välfärdsbedrägerier anser vi att styrande dokument behöver kompletteras i det avseendet.

Vi noterar också att nuvarande regionfullmäktige inte antagit något program för uppföljning av privata utförare, vilket krävs enligt lag.

3.5 Rutiner, kontrollaktiviteter och förebyggande aktiviteter

3.5.1 Process för kontroll av leverantörer

I detta avsnitt beskrivs hur Region Jönköpings län arbetar med kontroll och uppföljning av leverantörer som utför verksamhet åt regionen, utöver leverantörer inom vårdval primärvård och ögonsjukvård. Detta beskrivs separat i avsnitt 3.5.3.

I intervju med företrädare för område inköp och materialförsörjning framförs att upphandlingar i regel utförs av område inköp och materialförsörjning, inte av verksamheterna själva. Dock anges att regionens delegationsordning möjliggör inköp för relativt stora belopp på verksamhetsnivå. Kontroller av att inköp på verksamhetsnivå genomförs korrekt och kontroll av leverantörer uppges vara svårare att genomföra då många av dessa sker utan involvering av område inköp och materialförsörjning.

För inköp och upphandlingar som genomförs av område inköp och materialförsörjning finns, som stöd för upphandlare, en framtagen checklista¹⁵ med stegvisa moment som ska genomföras under upphandlingsprocessens olika faser. Faserna är kronologiskt indelade och anger kontrollsteg som ska genomföras inför avtalstecknande och under ett löpande avtal.

En annan part i upphandlingsprocessen är expertgrupper, som medverkar i egenskap av verksamhetsrepresentanter och som besitter sakkunskap inom berörda verksamhetsområden. Som stöd för deltagare i expertgrupper finns en handbok som tar upp de mest väsentliga delarna kring upphandlingsprocessen. Handboken berör bland annat mutor och jäv, men har i övrigt inget innehåll med bäring på välfärdsbedrägerier.

I handboken beskrivs att kontrollaktiviteter kopplat till inköp och upphandling delas upp i tre områden:

---

¹⁵ Checklista upphandlingsprocessen, daterad 2023-04-18

2023-11-21

- Kontroller i samband med upphandling
- Kontroller under avtalstid
- Kontroller av köp utanför avtal

Nedan redovisar vi kontrollmoment kopplat till de tre områdena utifrån vad som framkommit i intervjuer och genom dokumentgranskning.

Kontroller i samband med upphandling

Enligt ovan nämnda checklista ska kontroll av uteslutningsgrunder och obligatoriska krav genomföras som del av anbudsprövning. I intervju beskrivs att upphandlingssystemet innehåller mallar där krav på leverantörer framgår, till exempel krav på leverantörens ekonomiska kapacitet och uteslutningsgrunder. Personal uppges gå igenom mallarna löpande för att tillse att innehållet är aktuellt. Det regleras inte av någon rutin utan är ett inarbetat arbetssätt.

Uteslutningsgrunderna enligt LOU 13 kap omfattar brott, obetalda skatter och socialförsäkringsavgifter samt övriga missförhållanden som exempelvis låg ekonomisk rating samt åsidosättande av miljö-, social- eller arbetsrättsliga skyldigheter. Kategorin brott omfattar om person i leverantörens förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan, eller om person som är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera leverantören, har dömts för brott som exempelvis deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri och penningtvätt.

Kontroller under avtalstid

Område inköp och materialförsörjning har en uppföljningsrutin¹⁶ som avser uppföljning av leverantörer, som också innehåller uteslutningsgrunder och kontrollmoment. I rutinen exemplifieras hur leverantörens verksamhet kan kontrolleras, bland annat anges system för kontroll av ekonomisk stabilitet och vitesstatistik.

Enligt checklistan och uppföljningsrutinen ska uppföljning ske vid "indikation" på avvikelse, vilket förklaras innebära exempelvis ett tips om att det förekommer oegentligheter hos leverantören, eller att det via system för ekonomisk kontroll av leverantörer upptäcks en tveksamhet. Formuleringen "vid indikation" motiveras i intervju med att det är svårt att upprätta en systematik för kontroll av uteslutningsgrunder. Det yttras samtidigt åsikter om att det inte är ett tillräckligt aktivt förhållningssätt då det innebär att regionen riskerar missa oegentligheter som inte är tillräckligt uppenbara.

Det finns en särskild rutin¹⁷ för kontroll av skatter och avgifter som innehåller instruktion om hur kontrollen ska genomföras. Kontrollen ska genomföras månadsvis genom att

---

¹⁶ Rutin för uppföljning av LOU 13kap – uteslutningsgrunder, godkänd 2021-03-23

¹⁷ Rutin – Kontroll av skatter och avgifter, daterad 2022-11-22

2023-11-21

inköpscontroller får löpande notifieringar med indikationer på skatteskulder och betalningsanmärkningar från analysföretaget Inyett. Vid indikation på avvikelse ska avtalsansvarig upphandlare följa upp avvikelsen utifrån typ av avvikelse.

Av uppföljningsrutinen framgår att den upphandlare som ansvarar för leverantörens avtal också ansvarar för uppföljningen. Av rutinen framgår att avvikelser har olika karaktär varför bedömning av om det finns behov av åtgärder behöver göras från fall till fall. I intervju uppges att det ibland kan vara svårt att bekräfta uppgifter som anges av en leverantör. I särskilt komplicerade fall har område inköp och materialförsörjning samarbete med regionens ekonomiavdelning för att göra djupare kontroller.

Vidare framförs att regionen i avtal med leverantörer kravställer rätt att göra revisioner och rätt till tillgång till data för uppföljning. Hur ofta uppföljning ska ske, och hur den ska genomföras, framgår av en modell där tjänstens väsentlighet är grund för uppföljningsfrekvens. Av modellen, som vi tagit del av, framgår att kontroll av skatter och avgifter ska genomföras månadsvis för samtliga väsentlighetskategorier. Dock framkommer att regionen saknar tillräckliga resurser och systemstöd för att kunna hantera avtalsuppföljning fullt ut enligt modellen.

Kontroller av köp utanför avtal

Vi har i granskningen fått uppgift om att område inköp och materialförsörjning infört en resurs för att genomföra analyser av köp utanför avtal, så som direktupphandlingar. Fokus ligger på att inköp ska genomföras enligt gällande avtal på verksamhetsnivå och uppges i dagsläget inte omfatta analys eller uppföljning avseende välfärdsbedrägerier.

Vi har inte tagit del av några formella dokument som innehåller aktuella kontrollmoment.

3.5.2 Bedömning process för kontroll av leverantörer

Vi bedömer att det delvis finns förebyggande kontrollaktiviteter som utförs innan avtal ingås.

Vår bedömning är att dessa utförs systematiskt framför allt genom den checklista som inköpare och upphandlare genomför avtalsprocesser utifrån. Vi bedömer att granskning av obligatoriska uteslutningsgrunder bidrar till att minska risken för att betala ut ersättning på felaktiga grunder. Vi bedömer samtidigt att kontrollerna tydligare kan utgå från risken för välfärdsbedrägerier.

Vi bedömer att regionstyrelsen inte fullt ut säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad eller av att avtalsuppföljning sker i tillräcklig utsträckning.

Kontroller av skatter och avgifter sker månadsvis, men i övrigt sker inte systematiska, regelbundna kontroller av avtalsefterlevnaden.

Genom införandet av en resurs som har till uppgift att kontrollera inköp på verksamhetsnivå anser vi att det vidtagits åtgärder i syfte att stärka kontrollen av att

2023-11-21

inköp som genomförs av verksamheterna görs inom ramen för gällande avtal. Vi kan inte uttala oss om effekten ännu, men vi bedömer att resursen möjliggör en mer systematisk kontroll och uppföljning av ingångna avtal.

Vidare bedömer vi att regionstyrelsen delvis säkerställt att kontrollaktiviteter genomförs vid utbetalningar till privata leverantörer.

Vi konstaterar att det finns rutiner som anger att kontroll ska utföras "vid indikation" på oegentligheter. Som kontrollmoment avseende att motverka felaktiga utbetalningar bedömer vi att formuleringen är för vag, och riskerar innebära att felaktiga utbetalningar inte kontrolleras om dessa inte avviker uttryckligen. Vi bedömer att det finns behov av att överväga en mer systematisk kontrollmetod avseende risker för oegentligheter inklusive välfärdsbedrägerier. Ställningstagande till vilka kontroller som regelbundet ska genomföras bör baseras på en analys av risk för oegentligheter och bedrägerier.

3.5.3 Processer inom vårdval

I intervju med företrädare för vårdvalsverksamheten inom Region Jönköpings län framförs att kontroller av leverantörer inom vårdvalen företrädesvis genomförs i form av rutinmässiga utbetalningskontroller. Inledningsvis redovisar vi iakttagelser avseende bakgrundskontroller som genomförs inför avtal med privata utförare inom vårdvalen. I följande avsnitt går vi sedan igenom uppföljning av vårdvalsleverantörerna.

3.5.3.1 Förfrågningsunderlag avseende vårdval

De villkor och krav som Region Jönköpings län ställer på vårdvalsutförare framgår av förfrågningsunderlagen för specialiserad ögonsjukvård respektive primärvård.

Båda förfrågningsunderlagen utgörs av omfattande krav på allt från lokaler till bemanning och kapacitet. Nuvarande vårdvalsperiod sträcker sig till och med 2025 för vårdval primärvård respektive 2027 för vårdval specialiserad ögonsjukvård. Inför en ny avtalsperiod ansöker leverantörer om att bli utförare i enlighet med lagen om valfrihetssystem (LOV) där varje enskild leverantörs lämplighet kontrolleras i samband med ansökningen.

Uttalade skäl som kan göra att leverantörers ansökan inte godkänns är bland annat om sökanden:

- har låg kreditvärdighet enligt kreditupplysningen.
- inte kan redovisa ekonomisk stabilitet eller kan redovisa en ekonomisk plan som visar på förutsättningar att utföra uppdraget.
- är dömd för brott som innefattar korruption, bestickning, bedrägeri eller penningtvätt.
- har gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen.

2023-11-21

- tidigare haft uppdrag som sagts upp i förtid till följd av brister i sökandens agerande.
- är under utredning om allvarliga brister i verksamhet som sökanden har i annat uppdrag.

Av förfrågningsunderlagen framgår hur ersättningsmodellerna inom respektive vårdval är uppbyggda samt att det åligger utföraren att inrapportera korrekta data på vilken utbetalning av ersättningar baseras.

Enligt intervjuer samarbetar vårdvalsverksamheten med område inköp och materialförsörjning vid upphandling och avtalsskrivande. Samarbetet avser kontroll av presumtiva leverantörers ekonomiska situation. Det görs genom att område inköp och materialförsörjning granskar leverantörerna i datasystem där information om ett företags ekonomiska förutsättningar hålls aktualiserat. Därtill genomförs kontroll av leverantörens medicinska kunskap och förutsättningar i syfte att säkerställa leverantörens seriositet och möjlighet att utföra uppdraget som helhet.

3.5.3.2 Utbetalning av ersättning och uppföljning av leverantörer inom vårdval

Till grund för uppföljning ligger "regelboken" som är det ramverk som ligger till grund för regionens avtal med de privata utförarna inom ramen för vårdval. Regelboken beslutas av regionfullmäktige och revideras inför varje ny avtalsperiod.

Vi har tagit del av 2023 års regelbok¹⁸ för primärvård respektive ögonsjukvård. Regleringen av uppföljning är i stort sett identiskt i de båda regelböckerna och anger att leverantörerna ska tillhandahålla verksamhetsdata och resultat, samt att regionen har rätt att följa upp volymer och kostnader för leverantörens läkemedelsförskrivning och användning av medicinsk service.

Vidare framgår att regionen analyserar leverantörens verksamhet en gång om året i dialog med leverantören. Det görs genom en enkät som skickas ut till samtliga leverantörer. Enkäten ställer ett antal frågor bland annat rörande efterlevnad av krav rörande olika ekonomiska ersättningar.

Leverantören kallas därtill till uppföljningsdialoger, samt att regionen har rätt att genomföra fördjupad uppföljning av leverantören. Detta kan ske genom verksamhetsrevision, kostnadsjämförelser eller produktivitetsanalyser. Rätten till revision innefattar även underleverantörer.

Vid tiden för granskningen fanns ett antal underleverantörer inom både vårdval primärvård och ögonsjukvård. För vårdval primärvård uppger vårdvalsföreträdare att underleverantörerna i samband med avtalsstart inventerades och granskades utifrån hur de bedriver sin interna kontroll. För vårdval ögonsjukvård förs fram att leverantören

---

¹⁸ Ögonsjukvård inom vårdval Region Jönköpings län Regelbok 2023, Primärvård inom vårdval Region Jönköpings län Regelbok 2023.

2023-11-21

ska redovisa eventuella samarbeten med underleverantörer samt förklara hur de bedriver sin interna kontroll gentemot eventuell underleverantör. Underleverantörer inom båda vårdvalen som tillkommer under avtalsperioden ska först godkännas av Region Jönköpings län. Av särskilt intresse att kontrollera uppges digitala underleverantörer vara då de bedriver utomlänsvård i stor utsträckning.

Vårdval primärvård

Av intervjuer framgår att den mest kostnadsdrivande faktorn avseende ersättningar till leverantörer är antal listade patienter per vårdcentral. Denna parameter följs inte upp då det faktum att vårdcentraler inte kan registrera patienten utan medgivande ses som en garant för att risken för bedrägliga uppgifter om antal listade patienter är mycket låg.

Vi har tagit del av kontrollplanen¹⁹ för ersättningar och avdrag inom vårdval primärvård. Planen är en checklista som redovisar parametrar som ska följas upp av vårdvalsenheten, när fördjupade kontroller ska genomföras, hur ofta och när kontrollmomentet senast genomfördes.

Den uppföljningsvariabel som pekas ut som viktigast för att kunna identifiera eventuella försök till välfärdsbedrägerier är måttet ACG. ACG, som vi berört tidigare, är ett mått som avser vårdtyngd. ACG och CNI, ett annat mått för vårdtyngd kopplat till socioekonomiska faktorer, ligger till grund för beräkningen av den enskilda leverantörens ekonomiska ersättning kopplat till antal listade på vårdcentralen.

Intervjuade verksamhetsföreträdare beskriver att ACG-nivån följs per vårdcentral och på aggregerad nivå. Datan genereras automatiskt ur ett datasystem som flera personer arbetar med. De privata leverantörernas ACG-nivå analyseras djupare en gång per år samt mer översiktligt i samband med den månatliga utbetalningen av ersättning för bedriven vård. Vid jämförelse av samtliga 40 vårdcentraler uppges nivån ligga förhållandevis konstant, varvid det anses vara tydligt om någon vårdcentral avviker från övriga. Fördjupad granskning inleds om någon vårdcentral har ett, i jämförelse med andra vårdcentraler, avvikande högt ACG-värde tre månader i följd. Det har enligt uppgift skett vid enstaka tillfällen. När det inträffat analyseras antalet diagnoser per kontakt eftersom felaktig återregistrering av diagnoser kan påverka ACG-nivån och därmed ge högre ersättning. Förekommer onormalt många diagnoser ombeds verksamheten inkomma med yttrande samt att regionen gör en journalgranskning för att kontrollera om diagnoser återregistreras på ett felaktigt sätt.

Vi delges att dylika situationer ofta har lösts i dialog med leverantören. Att patientjournalerna är tillgängliga för patienterna själva och även regionen, som därigenom kan ta del av vårdgivarens dokumentation, uppfattas förhindra att patienterna registreras för besök som inte genomförts.

En del i en leverantörs ACG-mått utgörs av antalet medicinska diagnoser som ställs. Uppvisar en leverantör avvikande många diagnoser tas dialog med leverantören. Detta

---

¹⁹ Kontrollplan – Ersättningar och avdrag i vårdval primärvård 2023

2023-11-21

beskrivs inte vara vanligt förekommande. Från intervjuer uppfattar vi att störst risk för oegentligheter kopplat till ACG är antalet patientbesök som registrerats i förhållande till vad som är medicinskt motiverat i förhållande till aktuell diagnos. I de fall avvikande mönster uppdagas vid kontroller involveras vårdvalsenhetens medicinskt sakkunniga som gör en medicinsk bedömning över besöksfrekvensen. Ovanstående uppföljningsarbete regleras inte av någon fastställd eller dokumenterad arbetsrutin utan beskrivs vara ett inarbetat arbetssätt.

Datan som ersättning för ACG-nivåer beräknas på är automatgenererad och flera personer hanterar datasystemet. Det anses av intervjuade tala för att hanteringen av ACG-nivåer är objektiv och transparent. Flera intervjuade framhåller att de årliga dialogträffar som regionen håller med leverantörerna är relationsfrämjande och ingår i bedömning över leverantörens seriositet. Andra intervjuade anser å andra sidan att uppföljning av leverantörer borde kunna systematiseras ytterligare, men att det behöver ställas i relation till att det är kostsamt och tidskrävande.

Vårdval specialiserad ögonsjukvård

Till skillnad mot vårdval primärvård har vårdval specialiserad ögonsjukvård en prestationsbaserad ersättningsmodell. Regionen har avsatt en samlad budget för ersättningar till leverantörerna. Ersättningen betalas ut baserat på antalet patientbesök. Vi uppfattar av flera intervjuer att ersättningsmodellen i sig kan vara ett incitament för oegentligheter då en leverantör teoretiskt kan bokföra fler patientbesök än vad som faktiskt genomförts. Av företrädare för vårdvalet anses denna risk vara ytterst liten då avsatt budget är begränsad, vilket uppfattas begränsa incitamentet för att tillgodogöra sig medel på felaktig grund. Det faktum att vårdvalet endast omfattar sju leverantörer varav fyra privata beskrivs innebära att det finns upparbetade relationer med leverantörerna. Det betraktas som en faktor som motverkar risken för oegentligheter.

En gång per månad samlar regionen externa och interna utförare inom vårdvalet för en gemensam genomgång där data avseende diagnoser och patientbesök redovisas per verksamhet. Förfarandet anses bidra till transparens vilket minskar risken för medvetna felregistreringar eftersom leverantörerna kan se om de andra leverantörernas data avviker från förväntade värden. Därutöver genomförs specifika kontroller för att undvika att ett patientbesök registreras som flera. Dessa kontroller baseras på nationella kunskapsstöd som anger hur många patientbesök som en viss diagnos eller ett visst ingrepp förväntas generera.

I intervjuer beskrivs att processen för att registrera data och betala ut fakturor involverar tre personer. Två av dessa sköter attestering av utbetalningar. Förfarandet anses reducera risken för felaktig hantering av ersättningar. Därtill används ett datasystem där handläggarna uppmärksammas på eventuellt förändrade ägarförhållanden eller betalningsanmärkningar hos ett bolag, vilket utgör en löpande leverantörskontroll. Tillvägagångssättet är inte dokumenterat utan anges vara ett etablerat arbetssätt.

2023-11-21

Granskningen har visat att det även genomförs kontroll av utbetalade fakturabelopp och framräknade ersättningsnivåer. Detta är det enda dokumenterade kontrollmoment som vi tagit del av.

Ytterligare en icke dokumenterad kontrollfunktion som nämns är att vårdval ögonsjukvård har en e-postadress dit personer uppmanas skicka in information och frågor som rör leverantörer och utförd vård. Till adressen mottas regelbundet uppgifter som föranleder kontakt med leverantörer för att undersöka att exempelvis debitering och arbetssätt genomförts korrekt. Som exempel anges att det förekommer att en leverantör hör av sig för att ge information om andra leverantörer och att det kan föranleda en kontroll.

3.5.4 Bedömning vårdval

Vi bedömer att nämnden för folkhälsa och sjukvård säkerställt att kontrollaktiviteter genomförs innan avtal med leverantörer inom vårdval ingås.

Enligt vår bedömning finns det, genom förfrågningsunderlagen för vårdvalen, processer som omfattar ändamålsenliga kontrollmoment inför avtal med privata leverantörer.

Vi bedömer däremot att nämnden delvis säkerställt att det genomförs tillräckliga kontrollaktiviteter för att säkerställa korrekta ersättningar.

Vi bedömer att nämnden delvis har säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad.

I regelböckerna beskrivs former för uppföljning av utförarna inom vårdvalen samt av avtalsefterlevnaden. En checklista som redovisar parametrar som ska följas upp av vårdvalsenheten finns framtagna. Vi uppfattar dock inte att kontrollerna är framtagna och utformade utifrån en beaktning av risk för välfärdsbedrägerier. Uppföljning av leverantörerna sker delvis genom en årlig enkät för vårdcentralerna och regelbundna möten med leverantörerna. Vi uppfattar av intervjuade att transparent dialog med och god kännedom om leverantörer ses som förebyggande mot oegentligheter. Vi delar den uppfattningen då vi anser att regelbundna möten bidrar till ökad kunskap om leverantörer och utförd verksamhet. Vår bedömning är dock att det i sig inte är tillräckligt utan kan ses som komplement till ett systematiskt och dokumenterat arbete med intern kontroll. Det är även i hög grad personberoende.

Sammantaget bedömer vi att flertalet kontrollaktiviteter inför avtal och inför utbetalning genomförs idag. Dock anser vi att nämnden bör se över ändamålsenligheten utifrån perspektivet att minska risken för välfärdsbedrägerier.

3.6 Rutiner vid misstankar om välfärdsbedrägerier

Som nämnts ovan finns vissa rutiner för hur avvikelser vid uppföljning av leverantörer ska hanteras och vi har fått beskrivet hur exempelvis avvikelser i ACG följs upp inom vårdvalsverksamheten.

2023-11-21

Vi har efterfrågat, men inte fått, några dokumenterade rutiner som rör åtgärder och insatser vid uttalad misstanke om välfärdsbedrägerier eller andra oegentligheter. Samtliga intervjuade anser att de kontroller som genomförs i allt väsentligt är tillräckliga för att upptäcka och stävja oegentligheter, men att konkreta välfärdsbedrägerier inte tros förekomma. I sådant fall i ytterst begränsad omfattning.

Ingen av de personer som intervjuats i granskningen har varit med om någon situation som väckt misstanke om välfärdsbrottslighet. Skulle så ske beskrivs att jurist skulle involveras, och en polisanmälan upprättas.

Av uppgifter i de intervjuer som vi genomfört framkommer att det inte finns någon etablerad samverkan med andra myndigheter eller organisationer, så som exempelvis Polismyndigheten, Skatteverket eller andra regioner. Det som nämns är att personal från område inköp och materialförsörjning använder uppgifter från Skatteverket i ekonomiska bakgrundskontroller, samt att kredibetyget för leverantörer inom vårdvalet kontrolleras varje månad hos Creditsafe.

3.6.1 Bedömning

Vi bedömer att det inte finns ett ändamålsenligt system för att fånga upp och hantera misstankar om välfärdsbedrägerier.

Det finns vissa rutiner för hantering och uppföljning av avvikelser inom vårdvalsverksamheten men dokumentation av åtgärder och insatser därutöver saknas.

Vi bedömer att det inte finns någon etablerad samverkan med andra myndigheter avseende risk för välfärdsbedrägerier.

Vi ser att regionen med fördel skulle kunna uppjobba samverkan med olika myndigheter och andra regioner, för att stärka erfarenhetsutbyte kring hur regionen kan arbeta mer förebyggande och upptäckande mot välfärdsbedrägerier.

3.7 Utbildning

För personal inom område inköp och materialförsörjning uppges att det årligen hålls en genomgång med inköpspersonal om risker i upphandlingsarbetet. Genomgången förklaras vara inriktad mot korrupktion och jäv, då detta ses som den största risken kopplat till oegentligheter och inköp och upphandling. Varken personal inom vårdval eller inköp och upphandling har, enligt vad som framgår av intervjuer, genomgått någon utbildning som omfattat risker för och hantering av välfärdsbedrägerier. Samtliga intervjuade beskriver att de bedömer risken för välfärdsbedrägerier som låg.

3.7.1 Bedömning

Vi bedömer inte att det tillhandahållits utbildning avseende förebyggande arbete mot välfärdsbedrägerier.

2023-11-21

Baserat på våra intervjuer bedömer vi att det finns behov av att stärka medvetenheten om risker för välfärdsbedrägerier genom kompetenshöjande insatser.

4 Slutsats och rekommendationer

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att granska rutinerna kring regionens arbete mot välfärdsbedrägerier. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om ansvariga nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier. Granskningen har inriktats på processerna kring vårdersättningar relaterade till vårdcentraler samt till ögonvård, samt processen för kontroll och uppföljning av leverantörer till Region Jönköpings län.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att regionstyrelsen och nämnden för folkhälsa och sjukvård endast delvis har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbedrägerier. Bedömningen baseras i all väsentlighet på att det saknas ett aktivt förhållningssätt mot att förebygga risken för välfärdsbedrägerier. Risken för välfärdsbedrägerier har inte heller beaktats i övergripande styrande dokument eller i operativa rutiner.

Avseende processen för kontroll och uppföljning av leverantörer till Region Jönköpings län bedömer vi att det finns kontrollaktiviteter som ska genomföras inför och under pågående avtal vid utbetalningar och uppföljning av privata leverantörer. Flera av kontrollerna ska emellertid genomföras "vid indikation" på oegentlighet. Vår bedömning är att formulering är för vag och riskerar innebära att misstänkta oegentligheter inte förebyggs och upptäcks i tillräcklig omfattning.

Vidare bedömer vi att regionstyrelsen inte fullt ut säkerställt att uppföljning sker av avtalsefterlevnad, då systematiska, regelbundna kontroller av avtalsefterlevnad inte genomförs.

Avseende processer inom vårdval bedömer vi att nämnden för folkhälsa och sjukvård säkerställt att kontrollaktiviteter genomförs inför avtal med privata vårdgivare. Det finns även kontroller inför utbetalning för att bland annat följa upp inrapporterade ACG-nivåer, samt årliga uppföljningar av vårdcentralerna. Det finns dock inte ett aktivt förhållningssätt kring att utforma kontroller med syfte att motverka risk för välfärdsbedrägerier.

Slutligen bedömer vi att ansvariga nämnder inte säkerställt ett ändamålsenligt system för hur de ska hantera misstankar om välfärdsbedrägerier som uppstår. Likaledes konstaterar vi att utbildning inom välfärdsbedrägerier inte heller genomförts.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Bereda förslag till nuvarande regionfullmäktige för att anta program för uppföljning av privata utförare

Region Jönköpings Län
Granskning av arbete mot välfärdsbedrägerier

2023-11-21

- Säkerställa att övergripande styrdokument tydliggör regionens förhållningssätt till risker för välfärdsbedrägerier
- Säkerställa att analyser av risken för välfärdsbedrägerier återkommande genomförs och att dessa ligger till grund för utformande av relevanta kontrollaktiviteter
- Tillse att rutiner upprättas för att kontrollera avtalsefterlevnad utifrån risk för oegentligheter, samt att tillse att avtalsuppföljning sker enligt rutiner
- Skapa processer för hantering av misstänkta välfärdsbedrägerier
- Tillse utbildning avseende problematik kopplat till välfärdsbedrägerier

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi nämnden för folkhälsa och sjukvård att:

- Säkerställa att tydliga kontrollmoment avseende välfärdsbedrägerier dokumenteras och formaliseras

Datum som ovan

KPMG AB

Helena Hansson
Kommunal revisor

Sofie Ernerudh
Kommunal revisor

Vilhelm Rundqvist
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.